

Формування фахових компетенцій у майбутніх учителів фізичної культури засобами гімнастики

Луцький педагогічний коледж (м. Луцьк)

Постановка наукової проблеми та її значення. Реформування системи вищої освіти викликане змінами, що відбуваються в соціальній, економічній і політичній сферах життя нашої країни.

Сучасні тенденції розвитку освіти у світі та Україні свідчать про необхідність масштабного впровадження в педагогічну практику професійно орієнтованої освіти, яка сприятиме набуттю студентською молоддю життєво важливих (ключових) компетентностей [1; 2; 3; 4; 5; 6]. Це вимагає нової стратегії пошуку ефективних форм, методів та засобів підготовки шкільного вчителя, як спеціаліста з фізичної культури й спорту.

Завдання дослідження – обґрунтувати вплив засобів гімнастики на формування фахових компетенцій у майбутніх учителів фізичної культури та визначити складові частини їхньої фахової компетенції.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. У вітчизняній педагогічній літературі можна натрапити на два схожих поняття: “компетенція” і “компетентність”. Тлумачний словник подає термін “компетенція” як добру обізнаність із чим-небудь; коло повноважень якої-небудь організації, установи чи особи. Тлумачний словник містить також інші тлумачення поняття “компетентність”: який має достатні знання в якій-небудь галузі, обізнаний, тямущий, кваліфікований; який має певні повноваження, повноправний, повновладний [3].

Схожість поданих вище понять не є випадковістю, адже вони походять від одного джерела: *competentia* (від латин.) – узгодженість, відповідність, а *compeo* – відповідати, бути гідним, здатним. Варто добре розмежовувати ці поняття, враховуючи вітчизняні мовні стереотипи. Поняття “компетенція” традиційно вживається в значенні “коло повноважень”, “компетентність” пов’язують із обізнаністю, авторитетністю, кваліфікованістю. Тому в педагогічному сенсі доцільно вживати термін “компетентність” [3].

Учені розглядають поняття “компетентність” у конкретному тлумаченні. У вузькому розумінні вона трактується як володіння знаннями, що дають змогу судити про будь-що компетентно; висловлювати авторитетне судження. З іншого боку, поняття “компетентність” розглядається як рівень досягнення компетенцій, тобто тих вузлових питань, стосовно яких фахівець має належні знання й досвід. Згідно з поглядами Н. М. Бібік, компетентність є однією з восьми основних кар’єрних орієнтацій, що пов’язана з настановленнями, наявністю здібностей і талантів у певній галузі [1].

Важливим різновидом компетентності фахівців професійно орієнтованих дисциплін із фізичної культури є соціально-оздоровча компетентність.

М. В. Гарашук вважає, що “формування фахівця фізичного виховання передбачає опанування цінностей соціальної, оздоровчої роботи, які є найважливішою складовою частиною в діяльності не тільки працівника в галузі фізичної культури, а й менеджера, психолога, реабілітолога та фахівців інших професій [4]. На думку автора, який вважає, що “в такому сенсі соціально-оздоровчим цінностями варто вважати етичні вимоги до представників певної професійної діяльності” [4].

Низка дослідників поняття “соціальна компетентність” тісно пов’язують з поняттям “професійна компетентність”, під яким В. В. Камаєва, Н. В. Кузьміна, Л. М. Мітіна, С. С. Рачева та ін. розуміють спеціальні знання й уміння, необхідні для здійснення певної професійної діяльності.

В. І. Болотов та В. В. Сериков вважають, що професійна компетентність – це здатність людини, в основу якої покладені її досвід і знання, уміння вирішувати завдання, які належать до сфери її професійної діяльності [2].

І. Зимня розуміє під поняттям “професійна компетентність” глибоку обізнаність фахівця про умови й технології розв’язання виникаючих проблем, уміння професійно грамотно реалізовувати свої знання на практиці [5].

Професійна компетентність визначає ступінь знань фахівця в професійній діяльності, яка може бути обмежена низкою спеціальних питань. Категорії “соціальна компетентність”, “професійна компетентність”, “професіоналізація” та “професіонал” не синонімічні, оскільки особистість може

бути професіоналом, але не бути компетентною в цьому питанні, або, навпаки, особистість не є професіоналом, але є компетентною в цьому питанні чи ситуації.

Серед спортивно-педагогічних дисциплін "Гімнастика з методикою викладання" є домінуючою в підготовці студентів до педагогічної діяльності й передбачає вивчення теорії та методики викладання гімнастики, оволодіння технікою гімнастичних вправ, а також професійними навичками й уміннями, які необхідні для педагогічної та організаційної роботи в загальноосвітніх школах й інших навчальних закладах. Оволодіння предметом становить самостійну, логічно завершену систему навчання, куди входять лекційні, семінарські, практичні, оглядово-методичні заняття, навчальна практика, самостійна й індивідуальна робота студентів.

Метою курсу гімнастики є підготовка студентів до педагогічної діяльності, що передбачає вивчення теорії та методики викладання гімнастики, оволодіння технікою гімнастичних вправ, а також професійними вміннями й навичками, які необхідні для педагогічної та організаційної роботи в освітніх закладах національної системи фізичного виховання.

Основа національної системи фізичного виховання – фізичні вправи, сформовані у вигляді гімнастики, ігор, спорту й туризму, які, зі свого боку, становлять єдину систему засобів і методів фізичного виховання. Саме гімнастика є одним з основних засобів формування складних рухових навичок та вмінь. Таким чином, гімнастика як система спеціально підібраних фізичних вправ і науково обґрунтованих методичних прийомів спрямована на:

- всебічний гармонійний розвиток організму в цілому й окремих його систем;
- удосконалення функціональних можливостей і здібностей, зміцнення здоров'я й загартування, забезпечення високої працездатності та збереження творчого довголіття людей;
- оволодіння спеціальними гімнастичними руховими навичками, знаннями й уміннями, необхідними в повсякденному житті, на виробництві та для захисту Батьківщини;
- виховання моральних, вольових й естетичних якостей людини.

Характерною особливістю гімнастики є те, що нею можуть займатися люди, різні за віком, рівнем підготовленості, статтю та станом здоров'я. Доступність гімнастичних вправ дає змогу застосовувати їх у дошкільних навчальних закладах, у школах і ВНЗ, в армії та на флоті, у системі добровільних спортивних товариств, у лікувальних установах, реабілітаційних і фітнес-центрах.

Окрім того, заняття гімнастикою сприяють:

- профілактиці від багатьох захворювань;
- підвищенню життєдіяльності й працездатності людини;
- оздоровленню та активному відпочинку після напруженої розумової праці;
- розвитку мобільності центральної нервової системи.

Методичні особливості та безліч засобів гімнастики дають змогу послідовно й гармонійно розвивати здібності учнів та тих, хто займається, ефективно розв'язувати оздоровчі, освітні й виховні завдання фізичного виховання.

Аналіз літературних джерел та власний досвід дали можливість визначити засоби гімнастики як для загальноосвітніх, так і для вищих навчальних закладів.

Упровадження в навчальний процес виділених нами засобів гімнастики сприяє покращенню ефективності занять із фізичної культури (рис. 1.).

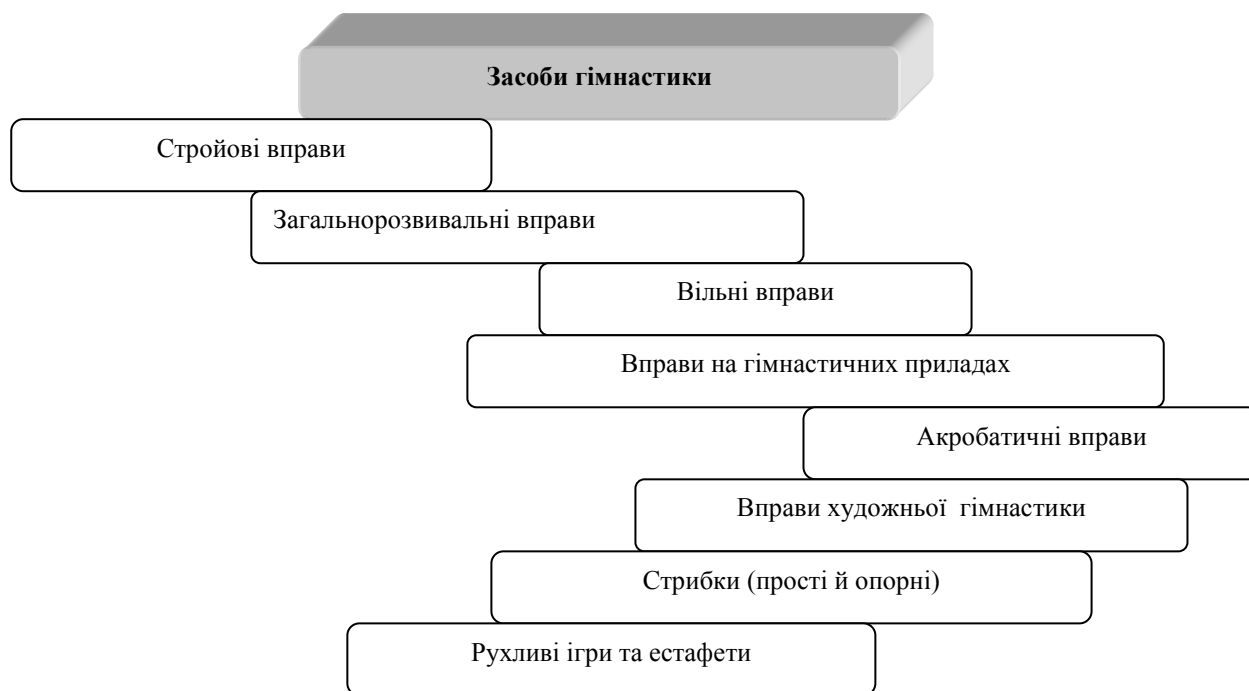

Рис.1. Засоби гімнастики

Стройові вправи – це способи сумісних дій у строю. Вони використовуються з метою зручного розміщення учнів для розв’язання поставлених завдань; швидкого перешикування з одного місця в інше; виховання дисциплінованості, навичок колективних дій; формування гарної постави, стройової виправки; виховання почуття ритму й темпу.

Загальнорозвивальні вправи (ЗРВ) – це вправи, які застосовуються для загального розвитку всіх частин тіла та виконуються без предметів, із предметами, а також на приладах. ЗРВ, як правило, складають у відповідні комплекси, використовуючи різні предмети: гімнастичні палиці, гантелі, обручі, м’ячі, скакалки, булави, лави, еспандери, футболи, стери та ін.

Вільні вправи – це поєднання вільних, акробатичних і хореографічних вправ, а також елементів художньої гімнастики. Сполучення таких вправ успішно можна виконувати різними частинами тіла (руками, ногами, тулубом – потоково та у вигляді комбінації).

Прикладні вправи – це вправи, що застосовуються в повсякденному житті, на виробництві, а також у воєнних умовах. Основу прикладних вправ становлять природні рухи, ходьба, біг, стрибки, метання, подолання перешкод, лазіння й перелітання, перенесення вантажу.

Вправи на гімнастичних приладах – це основний зміст спортивної гімнастики. Вони є вищим проявом фізичних можливостей гімнаста та вимагають дуже тонкої координації рухів і великої фізичної сили, уміння орієнтуватись у складних положеннях, умілого узгодження різних сил, що виникають у процесі виконання вправи, та рішучості й сміливості.

Акробатичні вправи – це вправи, які об’єднують акробатичні стрибки й статичні акробатичні вправи. Прості за координацією та м’язовими зусиллями, їх можуть виконувати початківці й діти; а складні вправи, які вимагають високого ступеня розвитку фізичних можливостей, доступні лише спортсменам високої кваліфікації.

Вправи художньої гімнастики характеризуються рухами рук, ніг, тулуба, які виконуються у вигляді комбінації, подібно до вільних вправ є дієвим засобом естетичного виховання.

Стрибки (прості й опорні) розвивають багато різноманітних якостей (спритність, стрибучість, функцію рівноваги та ін.), формують спортивні й прикладні навички.

Рухливі ігри та естафети – широко використовують у гімнастиці. Вони значно підвищують емоційний стан, виховують почуття колективізму, активність, ініціативу, наполегливість тощо.

Загалом у вищих навчальних закладах I–II рівнів акредитації мають відбутися комплексні, системні зміни, які повинні в результаті забезпечити формування якісно нового освітнього середовища. Такі зміни також повинні відбутися в системі підготовки майбутнього вчителя фізичної культури.

Висновки. Отже, професійна компетентність визначає ступінь знань фахівця в професійній діяльності, яка може бути обмежена низкою спеціальних питань. Тільки після оволодіння низкою вмінь, навичок і методичних прийомів гімнастики, якими фахівці з фізичної культури користуються для розв'язання поставлених завдань під час організації педагогічного процесу, у студентів сформуються фахові компетенції. Ступінь використання набутих знань у подальшій педагогічній діяльності визначає рівень компетентності майбутніх вчителів.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження вбачаємо у впровадженні засобів гімнастики в навчальних закладах I–II рівнів акредитації.

Література

1. Болотов В. И. Компетентная модель от идеи к образовательной программе / В. И. Болотов, В. В. Сериков // Педагогика. – 2003 – № 10.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови. – К. : ВТФ “Перун”, 2001. – 449 с.
3. Воронін Д. Питання готовності вчителів фізичної культури до професійної діяльності / Д. Воронін // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2011. – № 2 (14). – С. 27–31.
4. Жалій А. П. Гімнастика : навч. посіб. / Жалій А. П., Палига В. Д. – К. : Вид. об'єднання “Вища школа”, 1975. – 356 с.
5. Зимняя И. Ключевые компетентности / И. Зимняя // Высшее образование. – 2003. – № 5.
6. Синица С. Теоретичні знання як фактор становлення професійно компетентних фахівців з оздоровчої аеробіки / С. Синица // Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві : зб. наук. пр. Волин. нац. ун-ту ім. Лесі Українки. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2010. – № 4 (12). – С. 21–24.

Анотації

У статті пропонуються шляхи формування фахових компетенцій майбутніх учителів фізичної культури засобами гімнастики.

Ключові слова: *фізична культура, компетенція, компетентність, гімнастика, засоби гімнастики, майбутні вчителі.*

Людмила Северина. Формирование профессиональных компетенций у будущих учителей физической культуры средствами гимнастики. *В статье предлагаются пути формирования профессиональных компетенций будущих учителей физической культуры средствами гимнастики.*

Ключевые слова: *физическая культура, компетенция, компетентность, гимнастика средства, гимнастика, будущие учителя.*

Liudmyla Severina. The Formation of Professional Competence Among Future Teachers of Physical Culture With the Help of Gymnastics. *The article suggests the ways of formation of professional competence among future teachers of physical culture with the help of gymnastics.*

Key words: *physical culture, competence, capacity, gymnastics facilities, gymnastics, future teachers.*